Pregledi po državah

Slovenija

Posodobitev priročnika CLR II

Podporna služba za projekte obnove, ki jo vodijo državljani – ENER/2023/OP/0036

GENERALNI DIREKTORAT ZA ENERGIJO

Direktorat B – Pravični prehod, potrošniki, energetska učinkovitost in inovacije Enota B1 – Potrošniki, lokalne pobude, pravični prehod

Pripravil: Ricardo

V sodelovanju z: Eworx, Goparity, Steinbeis, Th!nk E, Th!nk Europe, VITO

Datum: 26/03/2026

Kazalo

Uvod **3**

Energetske skupnosti v Sloveniji **4**

Podatki o energetskih skupnostih po državah **6**

Veljavna zakonodaja **8**

Zakonodaja, ki zajema obnovo 8

Zakonodaja o vključevanju sosedov in prostovoljcev v obnovo 8

Možnosti financiranja in sheme **9**

Možnosti financiranja v Sloveniji 9

Sheme financiranja v Sloveniji 9

Posebne subvencije za ranljive gospodinjstva 10

Koristna orodja **11**

Uvod

Slovenski fond stavb predstavlja velik potencial za obnovo, ki jo vodijo državljani. Zlasti v starejših večstanovanjskih stavbah in enodružinskih hišah, kjer toplotne izgube, zastareli ogrevalni sistemi in nezadostne rešitve za prezračevanje, prispevajo k visoki porabi energije in težavam z udobjem. Obnova je postala vse pomembnejša. Ne le za doseganje podnebnih ciljev, ampak tudi za dostopnost energije in odpornost proti nihanjem cen, zlasti v stavbah s skupnimi ogrevalnimi sistemi ali skupnimi elementi stavb, kjer je potrebno usklajeno odločanje.[1]

Nacionalni okvir za energetsko učinkovitost in obnovo temelji na zavezujočih zahtevah glede energetske učinkovitosti stavb in instrumentih politike energetske učinkovitosti. Slovenski Zakon o energetski učinkovitosti (ZURE) zagotavlja nacionalni okvir za spodbujanje ukrepov za energetsko učinkovitost in določa širši politični okvir za upravljanje varčevanja z energijo.[2] Hkrati Pravilnik o učinkoviti rabi energije v stavbah (PURES-3) opredeljuje tehnične zahteve in metode izračuna, ki so pomembne za doseganje ciljev energetske učinkovitosti v stavbah, kar je ključnega pomena za načrtovanje in skladnost obnov. Ti instrumenti skupaj vplivajo na to, kako se opredeljujejo paketi obnov, kako se izračuna učinkovitost in kako se preverjajo rezultati.[3]

Izvajanje obnov v Sloveniji v veliki meri oblikujejo javni-finančni instrumenti, predvsem tisti, ki se izvajajo prek Eko sklada (slovenski javni sklad za okolje), ki zagotavlja subvencije in ugodna posojila za energetske obnove, modernizacijo ogrevalnih sistemov in druge ukrepe za zmanjšanje emisij ogljika v stavbah. Eko sklad je razvil tudi posebne instrumente za obnovo večstanovanjskih stavb in za premagovanje ovir, povezanih s kolektivnim odločanjem in financiranjem v starejših stanovanjskih blokih. Za skupine državljanov to pomeni, da je izvedljivost projekta pogosto odvisna od usklajevanja tehničnega obsega (obsega obnove) s pogoji upravičenosti in časovnim razporedom javnih razpisov.[4]

Hkrati je Slovenija vzpostavila sorazmerno napredno politično okolje za skupnostno lastno porabo in energetske skupnosti, s čimer je ustvarila priložnost za povezovanje obnove (zmanjšanje povpraševanja) z lokalno proizvodnjo obnovljive energije in skupnimi koristmi. Pravna podlaga je zagotovljena z Zakonom o energiji (EZ-2)[5] in Zakonom o spodbujanju uporabe obnovljivih virov energije (ZSROVE)[6] , ki ju dopolnjuje izvedbena uredba o samozadostnosti in skupnostni lastni porabi. Ti razvojni dosežki omogočajo projektom na ravni stavb ali skupnosti, da v koncepte obnove vključijo strešne fotovoltaične naprave in da koristi pod določenimi pogoji razporedijo med sodelujoče prebivalce ali člane.[7]

Za projekte obnove, ki jih vodijo državljani, to ustvarja pot, ki jo lahko poimenujemo „obnova plus“: temeljita obnova zmanjša porabo in izboljša udobje, medtem ko lahko skupnostna samoporaba poveča lastno uporabo fotovoltaične energije in okrepi lokalno sprejemanje prek vidnih skupnih koristi. Hkrati morajo skupine državljanov načrtovati upravljanje, ureditev merjenja/podatkov,

[1] Energy Poverty Slovenia – Link
[2] Solar School Energy Community – Link
[3] Energy Poverty Slovenia – Link
[4] Subvencije in ugodni krediti za okolju prijazne naložbe – Link
[5] Energetski zakon – Link
[6] Zakon o spodbujanju rabe obnovljivih virov energije – Link
[7] Uredba o samooskrbi z električno energijo iz obnovljivih virov energije – Link

zaporedje nabave, in odločitve o pravni obliki, saj tehnične in upravne zahteve za skupnostno samoporabo vplivajo na izbiro zasnove in časovni razpored projekta.[8]

[8] Slovenia - REScoop – Link

Energetske skupnosti v Sloveniji

[9]Slovenija v nacionalni zakonodaji uradno priznava skupnosti za obnovljivo energijo in državljanske energetske skupnosti, kar je v skladu s koncepti paketa EU za čisto energijo. Zakon o obnovljivih virih energije (ZSROVE) zagotavlja ključno pravno podlago za sodelovanje skupnosti na področju obnovljivih virov energije, medtem ko Zakon o energetski politiki ([10]) določa širša načela upravljanja energetskega sektorja in institucionalne odgovornosti. Ti zakoni skupaj ustvarjajo pravni prostor za državljane, občine, mala in srednja podjetja ter lokalne organizacije, da se vključijo v proizvodnjo, porabo, delitev ali prodajo energije, ob upoštevanju določenih pogojev in vlog na trgu.

Ključna operativna značilnost v Sloveniji je možnost skupnostne lastne porabe (v praksi pogosto imenovane *„skupnostna samooskrba“*)[11]. Izvedbena pravila, ki določajo, kako se lahko organizira skupnostna lastna poraba v skupnostih za obnovljivo energijo, so bila opredeljena marca 2022 in zagotavljajo jasnejšo pot za skupnosti, da lokalno proizvedeno električno energijo razporedijo med udeležence. To je še posebej pomembno za projekte obnove večstanovanjskih stavb: ko so fasada stavbe in sistemi posodobljeni, se lahko v projekt obnove vključi skupna strešna fotovoltaična naprava, da se izboljša dostopnost in poveča lokalna penetracija obnovljivih virov energije.[12]

Uredba o samozadostni oskrbi z električno energijo iz obnovljivih virov določa podrobne pogoje za sisteme samozadostne oskrbe in v praksi predstavlja ključno referenco za skladnost za razvijalce projektov in skupine državljanov. Pri projektih, povezanih z obnovo, izbira med individualno samozadostno oskrbo in skupnostno lastno porabo vpliva na električno zasnovo, pristop k merjenju, notranja pravila dodeljevanja ter pogodbe z dobavitelji in operaterji sistemov. Zato je potrebno model energetske skupnosti/samoporočanja izbrati zgodaj, idealno v fazi zasnove, da projekt obnove ne bo nenamerno preprečil prihodnjega delovanja skupnosti.[13]

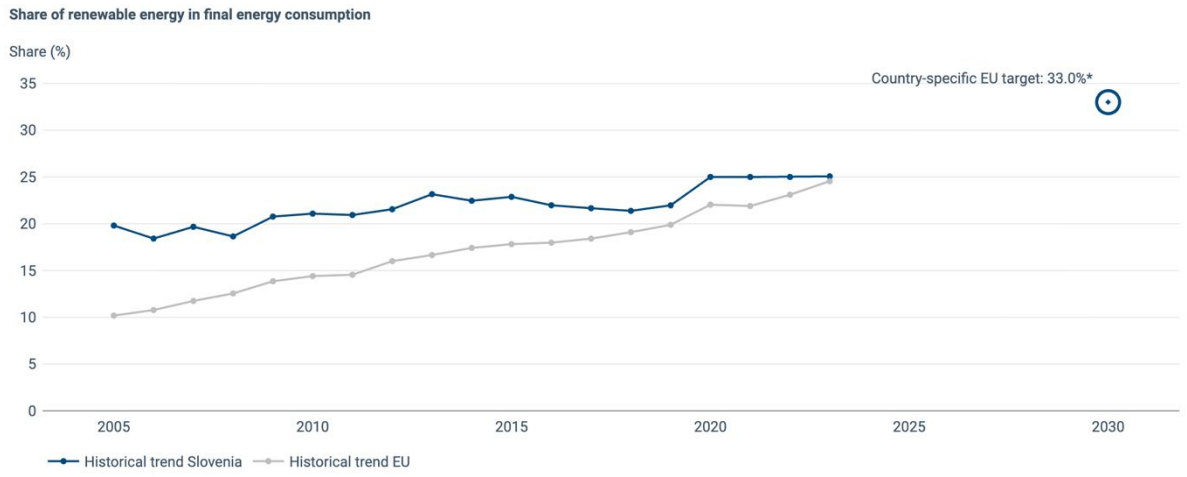

Slika 1 Delež obnovljive energije v končni porabi energije v Sloveniji. Cilj ne bo dosežen, če se dosedanji trend[14] ne bo nadaljeval.

[9] Zakon o spodbujanju rabe obnovljivih virov energije – Link
[10] Energetski zakon – Link
[11] Samooskrbne skupnosti - GEN-I – Link
[12] Slovenia - REScoop – Link
[13] Uredba o samooskrbi z električno energijo iz obnovljivih virov energije – Link
[14] Share of renewable energy in final energy consumption | Slovenia | Europe's environment 2025 (EEA) – Link

V praksi Slovenija že ima prepoznavne zgodnje primere skupnosti - energetskih projektov, vključno s pobudami, ki so jih razvile zadruge, kot je model Sončne energetske skupnosti šol (»Solar School Energy Community«). Ti primeri kažejo, kako lahko javne stavbe in gospodinjstva sodelujejo v okviru skupnostne logike lastne porabe, s čimer ustvarjajo skupne koristi in krepijo solidarnost skupnosti. Takšni primeri so lahko koristne referenčne točke za skupine za obnovo, ki jih vodijo državljani, in razmišljajo o integraciji fotovoltaike in strukturah za delitev koristi.[15]

Čeprav je pravni in izvedbeni okvir sorazmerno napreden, je sprejemanje še vedno odvisno od zmogljivosti, standardiziranih predlog in državljanom jasnega upravljanja, pravil dodeljevanja in upravnih korakov. Sledenje politikam prav tako kaže, da je za popolno izkoriščanje možnosti skupnosti pogosto potrebna nadaljnja izpopolnitev podpornih ukrepov in meril, zlasti za energetske skupnosti državljanov, ki se ukvarjajo s širšimi tržnimi dejavnostmi. Za namene priročnika je ključno sporočilo, da Slovenija ponuja delujoč pravni okvir, vendar skupine državljanov še vedno uporavljajo ciljno usmerjene podpore, tehnično svetovanje in administrativne poenostavitve za širitev projektov.[16]

[15] Pravilnik o učinkoviti rabi energije v stavbah (PISRS) – Link

[16] Slovenia - REScoop – Link

Podatki o energetskih skupnostih po državah

Tipični akterji in organizacijske oblike**.** V Sloveniji se pobude tipa energetske skupnosti običajno razvijajo prek občinskih pobud, zadrug, združenj in projektnih partnerstev, ki jih pogosto podpirajo nacionalne institucije ali spodbujevalni programi. Za državljanske pobude, povezane z obnovo, je najbolj praktično organizacijsko sredstvo pogosto obstoječa struktura upravljanja stavb (npr. ureditev upravljanja stanovanjskih objektov/združenja lastnikov), ker že usklajuje skupinske odločitve, pogodbe in dolgoročne obveznosti vzdrževanja. Kadar je energetska skupnost ustanovljena kot ločena pravna oseba (npr. zadruga ali združenje), mora upravljanje jasno opredeliti članstvo, glasovalne pravice, dodeljevanje ugodnosti in vloge v zvezi s skladnostjo.[17]

Tipični potek v Sloveniji za večstanovanjsko stavbo, ki želi združiti obnovo s skupnostno fotovoltaiko[18] , je:

1. ustanovitev projektne skupine (upravnik stavbe + lastniki + tehnični svetovalec);
2. izvedba energetskega pregleda/osnovne ocene v skladu z zahtevami PURES-3;
3. opredelitev obsega prenove (ogrevanje/ventilacija + krmiljenje);
4. ocena izvedljivosti fotovoltaike in izbira modela lastne porabe (individualni ali skupnostni);
5. sprejetje notranjih pravil: ključ za dodeljevanje skupne proizvodnje, postopki upravljanja, delitev stroškov;
6. prijava za podporo Eko sklada (subvencija in/ali ugodno posojilo) in zagotovitev sofinanciranja;
7. naročanje del in izvedba obnove + fotovoltaike;
8. začetek delovanja in operativno izvajanje ureditve lastne porabe (merjenje/registracija/sklepanje pogodb);
9. spremljanje prihrankov in udobja.[19]

To zaporedje kaže, da je potrebno energetski model določiti pred podrobnim električnim načrtovanjem in naročanjem, da se izogne ponovnemu delu in zagotovi skladnost.[20]

Glavne ovire za skupine državljanov so: (i) skupinsko odločanje (doseganje soglasja med več lastniki); (ii) zapletenost priprave projekta (revizija, načrtovanje, naročanje); (iii) usklajevanje del v zasedenih stavbah; in (iv) administrativni napor za izvedbo skupinske lastne porabe (načrtovanje dodelitve, pripravljenost merilnikov, sklepanje pogodb). To je še posebej pomembno v starejših stavbah z omejenimi rezervami ali mešanimi dohodkovnimi profili stanovalcev. Močna podpora in standardizirani dokumenti/predloge lahko zmanjšajo transakcijske stroške in izboljšajo ponovljivost.[21]

Elementi energetske skupnosti dodajo največjo vrednost, kadar je obnova dovolj obsežna, da znatno zmanjša povpraševanje, in kadar so skupne koristi fotovoltaike vidne in pravično porazdeljene. V okviru energetske revščine lahko obnove, povezane s skupnostjo, podpirajo tudi socialne cilje, če so kombinirane s ciljnimi subvencijami in strategijami porazdelitve stroškov, ki ščitijo prebivalce z nizkimi

[17] Uredba o samooskrbi z električno energijo iz obnovljivih virov energije (PISRS) – Link
[18] Pravilnik o učinkoviti rabi energije v stavbah (PISRS) – Link
[19] Ibid
[20] Subvencije in ugodni krediti za okolju prijazne naložbe – Link
[21] Zakon o učinkoviti rabi energije (ZURE) (PISRS) – Link

dohodki.[22] Slovenija je razvila namenske instrumente Eko sklada, usmerjene v energetsko revščino, ki lahko podpirajo vključevanje in izboljšajo sprejemljivost v ranljivih stavbah.[23]

[22] Subvencija za socialno šibke občane – Link

[23] Javni poziv ZER 2024 Nepovratne finančne spodbude za zmanjševanje energetske revščine – Link

Veljavna zakonodaja

Zakonodaja, ki zajema obnovo

- Zakon o energetski učinkovitosti – ZURE. Zakon določa nacionalni okvir za spodbujanje energetske učinkovitosti in vzpostavlja podlago za ukrepe in upravljanje na področju energetske učinkovitosti. Podpira politično logiko za izboljšanje učinkovitosti stavb in vpliva na oblikovanje in spremljanje programov.[24]
- Pravilnik o učinkoviti rabi energije v stavbah)[25] - PURES-3. Opredeljuje tehnične zahteve in pristop k izračunu učinkovitosti, ki so pomembni za izpolnjevanje zahtev glede energetske učinkovitosti stavb. Je ključni tehnični referenčni dokument za skladnost pri obnovitvenih delih, pri katerih se izboljšuje učinkovitost stavbnih sistemov in ovoja.
- Zakon o gradnji – (GZ-1)[26]. Zakon ureja gradbene procese, vloge in odgovornosti ter okolje za izdajo dovoljenj. Za obnovo, ki jo vodijo državljani, je ključnega pomena za razumevanje, katera dela zahtevajo dovoljenja, katera dokumentacija je potrebna in katere strokovne kvalifikacije in zahteve za nadzor se uporabljajo.

Zakonodaja o vključevanju sosedov in prostovoljcev v obnovo

Slovenija se pri obnovi ne opira na enoten »zakon o vključevanju sosedov«; vključevanje in odločanje v večstanovanjskih stavbah temelji na pravilih upravljanja stavb, pogodbenih/javnih naročilih in zahtevah finančnih institucij. V praksi morajo obnovitveni projekti, ki jih vodijo državljani, zagotoviti, da so odločitve v zvezi s stavbo ustrezno dokumentirane, da so pravila o delitvi stroškov pregledna in da mandati ostanejo veljavni skozi celoten življenjski cikel projekta (pogosto več let).[27]

Vključevanje prostovoljcev je izvedljivo predvsem za netehnične naloge (komunikacija, usklajevanje, sestanki, zbiranje povratnih informacij, spremljanje in razširjanje). Izvedbo gradbenih del, električnih del in reguliranih inštalacij morajo opraviti usposobljeni strokovnjaki v skladu z okvirom Zakona o gradbeništvu in ustreznimi tehničnimi pravili. Dobra praksa je ločevanjevključevanja prostovoljcev (socialna mobilizacija) od licenciranih strokovnih izvajalcev (tehnična izvedba) in jasno komunicirati o odgovornosti in varnostnih omejitvah.[28]

[24] Zakon o učinkoviti rabi energije – Link
[25] Pravilnik o učinkoviti rabi energije v stavbah – Link
[26] Gradbeni zakon – Link
[27] Subvencije in ugodni krediti za okolju prijazne naložbe – Link
[28] Gradbeni zakon – Link

Možnosti financiranja in sheme

Možnosti financiranja v Sloveniji

- Eko sklad (Slovenski okoljski javni sklad).[29] Eko sklad je osrednja izvajalska institucija, ki zagotavlja subvencije in ugodna posojila za obnovo stavb, posodobitev ogrevanja in sorodne ukrepe. Njegovi razpisi so glavna vstopna točka za financiranje obnov, ki jih vodijo državljani, vključno z instrumenti za večstanovanjske stavbe in shemami, usmerjenimi v energetsko revščino.[30]
- Borzen, nacionalna podpora in svetovalna vloga za obnovljive vire energije.[31] Borzen podpira izvajanje in zagotavlja praktične informacije za uvajanje obnovljivih virov energije in lastno porabo/lastno porabo skupnosti, vključno z navodili in primeri. Skupinam državljanov pomagajo pri Borzenu pojasniti, kako se pravni in tehnični okvir za lastno porabo uporablja v praksi.[32]
- Agencija za energijo Republike Slovenije (Agencija za energijo).[33] Agencija za energijo objavlja poročila o nacionalnem energetskem sektorju (trga električne energije in plina, varstvo potrošnikov, oskrba s toploto in učinkovitost). To je zanesljiv vir informacij o trendih v sektorju, ki vplivajo na projekte državljanov (tržna pravila, potrošniški kontekst, usmeritve politike).[34]

Sheme financiranja v Sloveniji

- Podpora Eko sklada za obnovo večstanovanjskih stavb (splošni instrumenti). Eko sklad objavlja razpise za podporo ukrepom obnove večstanovanjskih stavb, vključno s podporo za celovito obnovo in posodobitev skupnostnih sistemov ogrevanja. Ti programi so še posebej pomembni za obnovo, ki jo vodijo državljani, saj zmanjšujejo finančne ovire in jih je mogoče kombinirati z modeli upravljanja na ravni stavb.[35]
- Pilotni programi za celovito obnovo prek energetskih storitev/modelov ESCO. Eko sklad je objavil razpise za razvoj finančnih instrumentov in pilotne projekte celovite energetske obnove starejših večstanovanjskih stavb, ki jih sofinancirajo podjetja za energetske storitve (ESCO). Takšni programi lahko zmanjšajo začetno breme za lastnike in profesionalizirajo izvajanje, kar je lahko koristno v stavbah z omejenimi zmogljivostmi za vodenje projektov.[36]
- Okvir, ki omogoča lastno porabo/skupno lastno porabo (nefinančni). Čeprav ne gre za neposredno subvencijo, reguliran okvir za lastno oskrbo ustvarja „strukturne“ pogoje za projekte obnove in fotovoltaike. V praksi skupine državljanov pogosto kombinirajo financiranje obnove iz Eko sklada z okvirom za lastno porabo, da izboljšajo splošno ekonomiko in sprejemljivost projekta.[37]

[29] Subvencije in ugodni krediti za okolju prijazne naložbe – Link
[30] Subvencija za socialno šibke občane – Link
[31] Borzen – Link
[32] Rajko Leban PP_Borzen_skupnostna samooskrba – Link
[33] Domov - Agencija za energijo – Link
[34] Report on the energy situation in Slovenia for 2022 - News - Agencija za energijo – Link
[35] Subvencije in ugodni krediti za okolju prijazne naložbe | Eko sklad – Link
[36] Eko sklad – Link
[37] Uredba o samooskrbi z električno energijo iz obnovljivih virov energije – Link

Posebne subvencije za ranljive gospodinjstva

Slovenija je razvila ciljne ukrepe za reševanje energetske revščine z obnovo in posodobitvijo ogrevalnih sistemov. Javni razpis ZER 2024 (Eko sklad) zagotavlja 100-odstotne subvencije za upravičena energetsko revna gospodinjstva za določene ukrepe obnove (npr. izolacija, okna, zamenjava starih ogrevalnih naprav), s pogoji, povezanimi z merili ranljivosti in zahtevami glede lastništva/zasedenosti.[38] Uradno besedilo razpisa določa zgornjo mejo subvencije in podrobna pravila upravičenosti, kar ga naredi ključni instrument za zagotavljanje, da podpora za obnovo doseže gospodinjstva, ki so najbolj prizadeta zaradi visokih stroškov energije.[39]

Poročila o politikah kažejo, da lahko, ob ukrepih na ravni gospodinjstev, energetsko revna gospodinjstva pod določenimi pogoji prejmejo 100-odstotne subvencije za obnovo stanovanjskih stavb ali skupnostnih sistemov centralnega ogrevanja, kar izraža namero Slovenije, da energetsko revščino obravnava, ne le na ravni posameznih stanovanj, ampak tudi z ukrepi na ravni stavb in skupnih sistemov. To je še posebej pomembno za obnovo starejših večstanovanjskih stavb, ki jo vodijo državljani, kjer ranljiva gospodinjstva sicer ne bi mogla sodelovati pri skupnih investicijskih odločitvah.[40]

Praktično izvajanje pogosto zahteva olajšave: energetsko revna gospodinjstva lahko potrebujejo podporo pri upravnih postopkih, usklajevanju izvajalcev in ukrepih za določanje zaporedja. Slovenski pristop k izplačevanju subvencij prek strukturiranih shem zmanjšuje nekatere ovire v zvezi z začetnimi stroški, vendar lahko pobude, ki jih vodijo državljani, dodatno izboljšajo vključenost z zagotavljanjem jasne komunikacije, pregledne razporeditve stroškov in usklajevanja s socialnimi službami, kadar je to potrebno.[41]

Nazadnje, izkušnje Slovenije, dokumentirane v študijah primerov evropske socialne politike, poudarjajo vrednost združevanja ciljnih ukrepov za obnovo zaradi energetske revščine s širšimi sistemi podpore za boj proti revščini. Za namene priročnika to krepi argument za integrirane modele obnove, ki zagotavljajo dolgoročno znižanje stroškov in izboljšanje zdravstvenih rezultatov, namesto da se zanašajo izključno na kratkoročno olajšavo stroškov.[42]

[38] Javni poziv ZER 2024 Nepovratne finančne spodbude za zmanjševanje energetske revščine – Link
[39] Vsebina Uradnega lista | Uradni list – Link
[40] Energy Poverty Slovenia – Link
[41] Javni poziv ZER 2024 Nepovratne finančne spodbude za zmanjševanje energetske revščine – Link
[42] Energy Poverty Slovenia – Link

Koristna orodja

- PISRS – Uradni pravni portal (zakoni in predpisi). Osnovni zakoni in izvedbeni akti Slovenije, ki se nanašajo na obnovo, ki jo vodijo državljani, in energetske skupnosti, vključujejo: EZ-2, ZSROVE, ZURE, GZ-1, PURES-3 in Uredbo o samozaposlovanju.
- Portali Eko sklada (subvencije in posojila). Eko sklad objavlja uradne razpise in navodila[43] za: instrumente za obnovo večstanovanjskih objektov, celovito podporo obnovi, pilotne razpise ESCO in sheme za boj proti energetski revščini, kot je ZER 2024.[44]
- Smernice Borzen o samoporabi v skupnosti (primeri in praktične predstavitve). Gradivo Borzen ponuja praktičen pregled samoporabe v skupnosti in pravne reference, ki se uporabljajo pri izvajanju, kar je koristno za skupine državljanov, ki oblikujejo pravila dodeljevanja in pristope upravljanja.[45]
- Poročanje Slovenske agencije za energijo. Letno poročanje zagotavlja zanesljiv pregled energetskega sektorja (tržni trendi, varstvo potrošnikov, spremembe sistema), ki lahko podpira predpostavke projekta in javno komuniciranje.[46]
- Pregled energetskih skupnosti na ravni EU. Stran Evropske komisije o energetskih skupnostih zagotavlja okvir EU in opredelitve za državljanske energetske skupnosti in skupnosti za obnovljivo energijo, kar je koristno za usklajevanje terminologije priročnika v različnih državah.[47]

[43] Javni razpis Nepovratne finančne spodbude za pilotne projekte skupnih naložb celovite energijske prenove starejših večstanovanjskih stavb, sofinanciranih s strani podjetij za energetske storitve – Link

[44] Subvencija za socialno šibke občane – Link

[45] Rajko Leban PP Borzen_skupnostna samooskrba – Link

[46] REPORT ON THE ENERGY SITUATION IN SLOVENIA FOR 2024 – Link

[47] Energy communities – Link